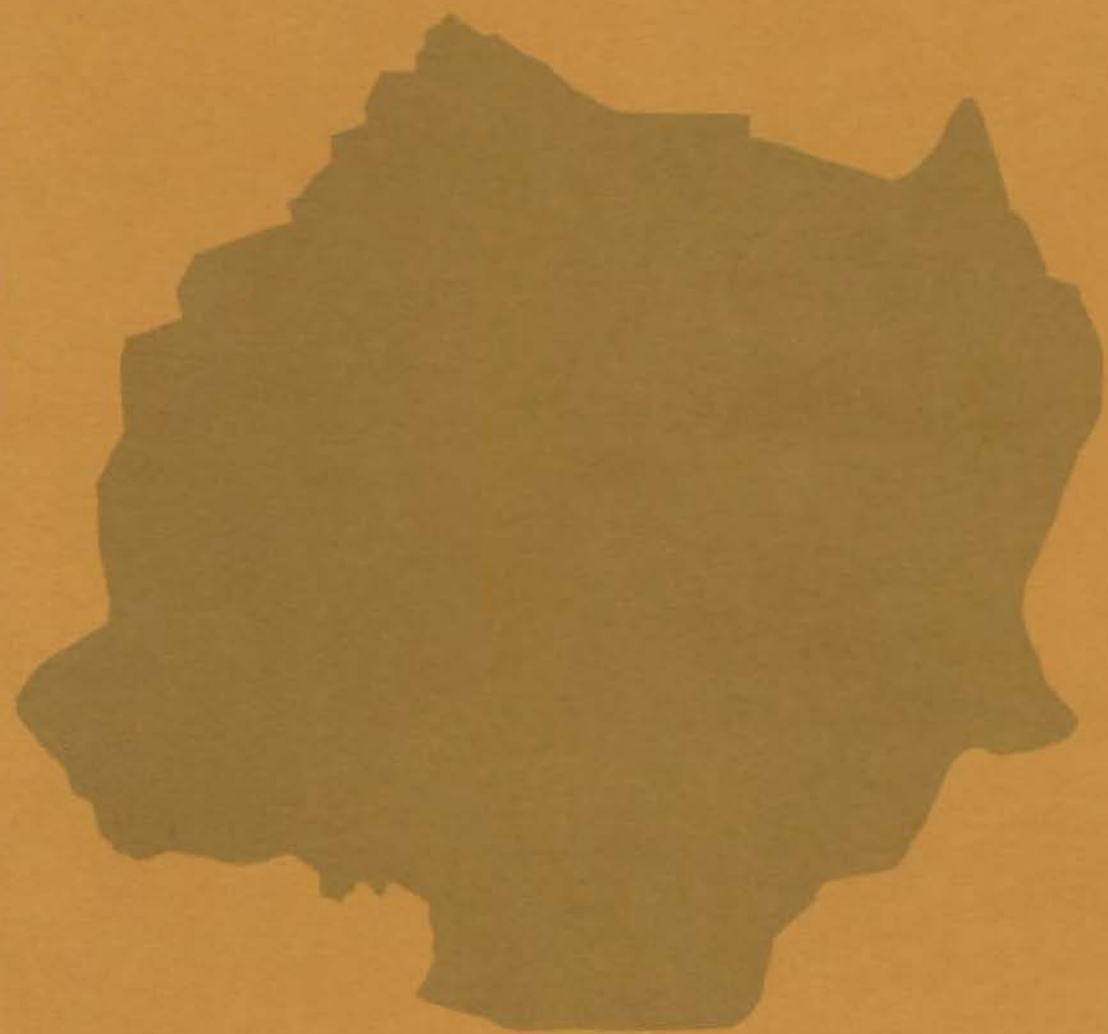

't inschrien

zeventiende jaargang nr. 4 oktober 1985 kwartaaluitgave

Biertentoonstelling in Rijksmuseum Twenthe

Van 12 oktober t/m 1 december dit jaar zal in het Rijksmuseum Twenthe een tentoonstelling worden gehouden van voorwerpen, die verband houden met bier en met brouwersgilden. Daarbij dient niet alleen gedacht te worden aan objecten, die gebruikt werden bij de bereiding van bier (gistspanen, moutstokken enz.) of aan drinkgerei (bierkruiken, bierpullen etc.), maar ook aan voorstellingen waarop bierdrinkers, glazen bier, brouwers, brouwerijen enz. voorkomen.

Bier bestaat al sinds het 5de millennium vóór Christus; wij treffen het dan in Mesopotamië (het huidige Irak) aan. Ook onze

Germaanse voorouders dronken bier: de Romeinse geschiedschrijver Tacitus (ca. 55-116/120 na Chr.) bericht daarover.

De oudste vermelding van bier in Twente dateert voor zover mij bekend uit de late middeleeuwen (men bedenke wel, dat ik hiernaar geen systematisch onderzoek heb verricht). In 1469 is er sprake van Deldens bier 'in eene aantekening in een oud handschrift, waarbij tegen betaling van een ton 'Deldenner Hoppe' op het eerstvolgende holtgericht onder leiding van den Markerigter Johan van Twickelo door de gemeene erfgenamen van de Marke van Delden toestemming gegeven

De rechter bierkelder van boerderij Het Molenbeld bij Haaksbergen (foto H. Hagens).

wordt aan de schepenen en burgers van Delden om zeker Elshout, zooals het staat en groeit in den 'Mollen Morsche' tusschen den Erve ten Ackerhuse ende den Lydemanskolke in de marke te kappen en te gebruiken 'tot oere stat beste' om daarmede 'den gemenen zollewech' te repareeren' ¹⁾.

Bier werd niet alleen door burgers en herbergiers, maar ook door kloosterlingen gebrouwen. Zo weten wij uit de archieven, dat bij het St. Antoniusklooster in Albergen onder prior Johannes van Lochem (1520-1525) een nieuwe bierbrouwerij werd opgetrokken. Deze is met de rest van het klooster ten onder gegaan, maar in West-Overijssel is nog wel een dergelijk gebouw bewaard gebleven: de thans als Ned. Herv. kerk dienst doende kloosterbrouwerij in Windesheim uit 1387 (?) ²⁾. Het stadje Goor telde omstreeks 1650 niet minder dan 14 brouwers. Deze brouwers waren tevens herbergiers. Het bier was in die tijd een echte volksdrank, want het jaarlijkse verbruik beliep – blijkens een quotisatie-ontwerp uit 1690 waarin de hoeveelheid werd vastgesteld – twee ton voor iedere ingezetene boven de 8 jaar en één ton voor ieder kind van 8 jaar en jonger ³⁾.

'GEBOUT .... DEN 24 AUGUSTUS anno 1732' staat op een steen boven het keukenraam van boerderij Het Molenveld in de buurtschap Honesch bij Haaksbergen (Hasseltweg 19). Volgens H.W. Heuvel deed deze boerderij vroeger dienst als herberg: 'Onder de opkamer zijn twee duistere, zwaargewelfde kelders. Daar lagen in vroeger tijd, toen deze hofstede nog een bierbrouwerij had, de vaten vol brouwsel in koele rust'. Deze kelders, overkluisd door een gedrukt-rondbogig tongewelf, dat aan de voorzijde door middel van een steekkap in het overdwarse, gedrukt-rondbogige tongewelf van de verbindingsgang steekt, bestaan gelukkig nog steeds. Wel is de hoogte wat teruggebracht doordat over de oorspronkelijke vloertegels van Bentheimersteen een nieuwe vloer van bakstenen

is gemetseld. De huidige hoogte bedraagt maximaal iets meer dan 1,70 m. bij een breedte van 2,27 m. (linkerkelder) en 2,52 m. (rechterkelder).

In de periode, dat A.J. van der Aa zijn 'Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden' schreef (1839-1851) was geen der bierbrouwerijen in Haaksbergen meer in werking ⁴⁾. Wel lezen wij nog over een brouwerij in Almelo, die aan het einde van de 18de eeuw 'zeer goed' bier leverde ⁵⁾, en één in Rijssen. In Lonneker stonden er nog twee; in Borne, 'waar men zeer goed bier brouwt, dat onder den naam van Bornschbier bekend is en verzonden wordt' ⁶⁾, zelfs nog drie. Eén van deze brouwerijen bevond zich achter een logement ter plaatse van Modecentrum De Keizerskroon (Leurink-mode), Dorsetplein 37). Deze herberg is later hotel Ensink geworden. Hotel Ensink brandde op 2 mei 1909 af en werd vervangen door hotel De Keizerskroon ⁸⁾, dat echter sinds de jaren zeventig geen horecafunctie meer vervult.

Z. Kolks

Voetnoten:

1. Harterink, F.J.: Oud Delden, deel 6, Eindhoven 1938-1939, blz. 2141 en 2142 (manuscript, aanwezig in de bibliotheek van de Oudheidkamer 'Twente').
2. De mededeling dienaangaande berust op overlevering.
3. Doesschate, A. ten: Varia uit het Oud Archief van Goor in: Verslagen en Mededeelingen van de Vereeniging tot Beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, een en vijftigste druk, tweede reeks, zeven en twintigste stuk, Deventer 1935, blz. 29 en 30.
4. Aa, A.J. van der: Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, Vijfde deel, Gorinchem 1844, blz. 11.
5. Heppe: Kort Bericht Van de Gelegenheid van Almelo, z.pl. en z.j. (1785), blz. 430.
6. Aa, A.J. van der: Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, Tweede Deel, Gorinchem 1840, blz. 599.
7. Zie A.L. Hulshoff: Een kabinet van Twentse gezichten, Bussum 1971, nr. 51 en A.C. Meyling: Over bier en muziek; in: 't inschrien, 3de jaargang nr. 3, juli 1971, blz. 41.
8. Zie G.P. ter Braak: Borne in oude ansichten, Zaltbommel 1971, nr. 32-35 (in oude ansichten) en G.J.I. Kokhuis en G.L. Weber: Borne vroeger en nu, Enschede 1971, nr. 18 (vroeger en nu, 6).

Hoe Usselo aan een monument kwam (II)

De poorten

De ingang van het oudste gedeelte wordt gemarkeerd door een eenvoudige ijzeren poort met aan weerszijden stenen staanders met daarop de bekende ornamenten en motieven als dovende fakkels, de staartbijtende slang, twee gekruiste zeyen, zandlopers, symbolen van dood en eeuwigheid, dat alles bekroond met de alziende en wijze uil! De maker van deze poort is onbekend.

Het nieuwe gedeelte moest eveneens een waardige entree verkrijgen, daartoe werd een advertentie geplaatst in het bekende weekblad 'De Boerderij', waarop al spoedig

dig een antwoord kwam van de Hevea-rubberfabriek te Oosterbeek. Aldaar was een poort, zeer geschikt voor een begraafplaats, te koop!

Bij het jaarlijkse uitstapje van de 'platte-landsvrouwen' te Usselo werd besloten het nuttige met het aangename te verenigen, met een tochtje naar Arnhem, de 'Bedriegtjes' in het park Rozendaal en de Westerbouwing, (dit vaste patroon van 'pot-verteren' der diverse verenigingen was voor de 2e wereldoorlog zeer bekend!) en daarmee de 'bezichtiging' van de Hevea-fabriek. In de nabijheid van de Westerbouwing lag deze fabriek en daar, op het fa-

Oosterbeek Huis Ter Aa
 Poort van Huis ter Aa, Oosterbeek ± 1914. Reproductie Herman Dalenoort. Ansichtkaart ± 1914 Heveadorp (Vredestein).

brieksterrein, lag een ontstellende hoop oud roest waaruit met de beste wil geen poort meer te onderscheiden was, aldus de oude mevrouw Spiele, (Rika van 't Spiel') een van de weinige nog in leven zijnde ooggetuigen.

Desondanks werd toch besloten om de kerkvoogden te adviseren de poort aan te kopen²).

De neo-rococo poort

Rond de eeuwwisseling was het landgoed 'De Duno' bij Oosterbeek in bezit van een zekere J.W.F. Scheffer. Deze man schijnt een bijzondere voorliefde te hebben gehad voor siersmeedkunst. De 'sier'smid H.J. v.d. Sande is daar, volgens de overleveringen, schatrijk aan geworden.

Plm. 1907 werd aan de Dunolaan in het Seelbeekdal, door dezelfde heer Scheffer een modelboerderij, 'Huis ter AA' genaamd, gebouwd en de ingang van deze boerderij werd eveneens voorzien van een monumentale poort. Omstreeks 1915 verkocht Scheffer deze boerderij aan de Ver. Rubberfabrieken (Hevea)³). Deze fabriek ging naderhand over in handen van Vredestein, daar bij onstond het bekende Heveadorp.

De poort bleek een obstakel te zijn voor het in- en uitgaande vrachtverkeer en er werd besloten tot afbraak van het hek.

De verwijdering van de poort geschiedde ná 1916, de hier afgedrukte prentbriefkaart, met daarop duidelijk de poort, is gestempeld op 1 sept. 1916. En deze poort werd in 1935 door de heren Odink en ten Cate per 'as' naar Usselo vervoerd en op 16 maart 1936 kon de uitbreiding van de nieuwe begraafplaats met zijn waardige entree in gebruik worden genomen. Hoewel de poort op de Monumentenlijst staat, wordt deze onderhouden door de Cie. 'School en Volksfeest' te Usselo.

Het 'achterhalen' van deze geschiedenis was bijzonder moeilijk omdat zowel in Usselo als in Oosterbeek alle archivalia door oorlogshandelingen waren verdwenen. Bovendien liep het spoor aanvankelijk ver-

keerd, door de mededeling van Mw Spiele dat de bewuste poort bij de Gazellefabrieken in Dieren lag. De directeur van Gazelle, Wim Breukink, (goede oude bekende in Enschedel) deed onderzoek, maar kwam al spoedig tot de ontdekking dat de poort onmogelijk ooit aldaar had gestaan.

Maar ook de heer Breukink werd nieuwsgierig en besloot zijn neef, Peter Breukink, conservator van het Gemeentemuseum te Zutphen in te schakelen. Hij kwam ook niet veel verder en na raadpleging van 'Monumentenzorg' alwaar de poort is geregistreerd onder, 'waarschijnlijk van DE DU-NO, werd de 'stichting Gelders Landschap' benaderd, eigenaresse van dit landgoed.

Maar ook hier ontbraken de gegevens mede door de oorlogshandelingen en ik besloot daarop een oude truc toe te passen, nl. de redacteur van het plaatselijk blad te Oosterbeek te schrijven en foto's van de poort te laten afdrucken in de hoop nog iemand in leven te vinden die deze poort nog zelf heeft gezien.

Via deze redacteur kwam ik in contact met de heer Geert Maassen, archivaris van de gemeente Renkum (Oosterbeek) en deze liet het verhaal afdrucken in het gemeenteblad 'Aan de Grote Klok' en na ruim een jaar kwam er reactie in de vorm van bijgaande prentbriefkaart van de boekhandelaar en verzamelaar J. Kluwen.

Het was beslist 'onze' poort, maar daar was ook alles mee gezegd want van de geschiedenis wist hij verder ook niets.

De gegevens die de heer Maassen verder ontving over de bouw (plm. 1907) en de maker van de poort (de heer Sanders), zijn bij 'overlevering' 'bekend', maar aangezien meerdere personen hetzelfde vertellen, moeten we (voorlopig) maar aannemen dat dit de ware geschiedenis is!

Herman Dalenoort,

Bronnen:

2. Alle gegevens over de koop ontbreken.
3. Hevea is de benaming van een Braziliaanse rubberboom.

'Erve Wilderinck in Woolde'

In de maand Maart verschenen in de regionale bladen mededelingen over een eventuele aankoop van het erve 'Wilderinck' in Woolde, ten behoeve van het realiseren van de vernieuwbouw van het streekziekenhuis Midden Twente. Kenners van de streekliteratuur van Twente zullen die berichten met enige verwondering hebben gelezen, want in het 'Schattingsregister van 1475' van Hulshoff¹⁾ staat vermeld dat dat erve reeds verdwenen is. Diegenen die ter plaatse georiënteerd zijn zullen wellicht minder verwonderd zijn geweest, want zij kennen dat erf in Woolde, gelegen aan het

einde van een oprijlaan met een dubbele rij eiken, achter het Koningin Juliana ziekenhuis (zie foto). Hoe zit die vork in die steel?

In het genoemde schattingsregister van 1475 staat: Wilrading, het Wilderinck, is verdwenen; nu Wilderinckplein en straat. Het Verpondingsregister van 1601/02²⁾ noemt het Wilderinck, toebehorende aan Herman Laerhuiss, welke ook eigenaar was van het Laerhuys zelve.

In het Markeboek van Woolde³⁾ komt men het erve Wilderinck door de jaren heen zeer regelmatig tegen, terwijl tot 1837

'Wilderinck' vanuit het zuiden.

niets er op wijst wanneer dat erf verdwenen zou zijn. Ook de huidige bewoners (familie ter Haar) zijn van mening dat zij op de plaats wonen van het oorspronkelijke erve Wilderincx.

Het markeboek van Woolde vermeldt op 8 May 1639 als één van de 'Goetheeren', 'die weduwe Sichterman's'. Genotuleerd staat daar: '... die weduwe van zaliger Sichterman giff te kennen dat in die uitdrift, soo van Laerhuys en Wilderincx eenige Brincksitters wohnen en dat sulx voor een tijtlanck geconsenteert solde sijn geweest nae inholt vant Marcken Boeck, versoekende dat daerinne geremedijrt magh worden'. Getekent o.a. door Gerhardus Sichtermannus noie matris'.

Daar blijkt dus dat Gerhard Sichterman namens zijn moeder vertegenwoordigd is op de holtinck als goedsheer (eigenaar) van de erven Laerhuys en Wilderincx. Kennelijk is tussen 1601 en 1639 zowel Laerhuys alsook Wilderincx overgegaan van Herman Laerhuys op de weduwe Sichterman. Of dat door koop of huwelijk is blijkt uit het markeboek niet.

In 1649, 1650 en 1670 komt Gerhard Sichterman eveneens voor op de holtincks als goedsheer, waarbij in 1670 blijkt dat hij predikant is, wat uit de schrijfwijze in 1639 al een vermoeden kan zijn.

Wie was deze predikant G. Sichterman? Het boek van Abels⁴⁾ noemde deze predikant niet en ook elders in Twente werden geen aanknopingspunten gevonden over hem. Het boek 'Hervormde Predikanten van Drenthe'⁵⁾ geeft wel nadere informatie. Daar blijkt dat hij predikant was te Kolderveen en Dinxterveen van 1645 tot 1673. In 1656 was hij afgevaardigde ter visie van de autographa en hij overleed in 1676.

Kolderveen ligt vlak bij Nijeveen in Z.W. Drente en Dinxterveen is heden ten dage een buitenwijk van Wanneperveen. Tussen beide gemeenten in ligt op een kleine terp, aan het einde van een statige beuken oprijlaan, het gerestaureerde kerkje waar ds. Sichterman destijds stond (zie foto's).

Op het kerkhofje naast het kerkje, werd de naam Sichterman niet aangetroffen.

Ds. W.J. Fournier⁶⁾ was zo vriendelijk om e.e.a. mede te delen betreffende het onderwerp 'visie der autographa'. Hij schreef daarover:

'In het algemeen wordt er door de heren kerkhistorici niets over de visie der autographa medegedeeld. Dr. G.J. Vos deelt in zijn 'Geschiedenis der vaderlandsche kerk' 2^e druk, 1888 slechts mede, dat in 1625 een staats- en kerk-commissie 'ad autographa' werd ingesteld. In het boek van ds. H.H. Barger, 'Ons kerkboek' 2^e druk, 1907 schrijft hij, sprekende over de statenvertaling: 'Met nauwgezetheid heeft men gewaakt voor de bescheiden, die op het ontstaan van dezen Bijbel betrekking hebben. Men vindt ze bijeen in een brandvrije kluis, waarin het oud-synodaal archief der Ned. Herv. kerk bewaard wordt ..... Op verzoek van de Zuid-Hollandsche Synode kwam er, met goedkeuring der Algemene Staten, in 1641 eene commissie voor de autographa tot stand en haar taak was het voortaan op de bewaring der stukken toe te zien. Dit was geen onvoordelige en onaangename opdracht. Om de drie jaar vergaderde men in de Kloosterkerk (Den Haag) en ging van daar in een plechtigen optocht naar de Staten met verzoek om het onderzoek te gunnen. Nadat dit was toegestaan, werden de Heeren den volgende dag bij de Staten Generaal ontvangen, waar hun de 17 sierlijk gebonden delen getoond werden, die de bescheiden bevatten der Groote Nationale Synode van Dordrecht. Deze plechtigheid werd met gebed en dankzegging gewijd. Nu vertrok men den volgende dag, door twee leden der Staten Generaal begeleid, in twee jachten naar Leiden. Daar werd men op den 'Burcht' verwelkomd door den Burgemeester en Secretaris der stad. Dan ging 't in plechtigen optocht onder een ontzachelijken toeloop van volk naar het Stadhuis. In de kamer der vroedschappen stond de kist gereed, voorzien van twee

Kerkje Kolderveen-Dinxterveen.

sloten, die door den Secretaris der stad en den Regent van 't Staten-College (= internaat voor studenten in de theologie) geopend werden. Het volk mocht er mede bij tegenwoordig zijn. De 14 deelen gingen van hand tot hand en werden daarna weer in de kist gelegd. Nadat men aan een rijken maaltijd wel gegeten en gedronken had, keerde men 's avonds in de jachten weer naar Den Haag terug, nam een dankbaar afscheid van de Staten en maakte den volgenden morgen in eene laatste vergadering plechtig proces-verbaal op van het verrichte werk. Na dien zelfopofferenden arbeid genoot ieder der afgevaardigden honderd goudgulden. Voor de laatste maal heeft deze visitatie plaats gehad in 1793'.

De afgevaardigden behoefden dus uitsluitend te constateren dat de autographa aanwezig waren.

Dubbelrijige eiken oprijlaan naar erve 'Wilderink'.

Een interessante mededeling t.a.v. de toestand in de 17^e eeuw na de hervorming. Hoe dat ook zij, onze ds. G. Sichterman was dus in 1656 afgevaardigde naar Den Haag. Tevens was hij gerechtigde namens Wilderincx in de marke Woolde.

Hoe kon nu een predikant uit de kop van Overijssel eigengeërfde zijn in Woolde? Vorsterman van Oyen⁷⁾ deelt meer mede over het geslacht Sichterman. De stamvader zou uit Zwitserland afkomstig zijn, daar uitgeweken naar Frankrijk, om na de Bartholomaeusnacht te vluchten naar Nederland. Dat was Gerrit Sichterman, die reeds vóór 1572 zou zijn overleden⁸⁾. De kleinzoon van deze Gerrit was Jan Sichterman, leraar aan de latijnse school te Deventer. Deze Jan Sichterman huwde op 7 April 1618 met Fenneken toe Laerhuys, geboren in 1590 (overleden 1668). Het is derhalve geen gok meer om hier uit te concluderen dat via deze Fenneken de erven Wilderincx en Laerhuys in bezit van de familie Sichterman raakten. Eén van de kinderen uit dit huwelijk was de eerder genoemde ds. G. Sichterman. Overigens blijkt dat de voorouders van de predikant Sichterman al vroeg tot de hervormde kerk moeten zijn overgegaan, gezien hun vlucht uit Frankrijk.

Overigens was de naam Sichterman in het noorden van het land meer bekend^{9 en 10)}, waarbij blijkt dat er door aanhuwelijken ook een familierelatie is met de bekende theoloog Gomarus^{7 en 8)}. Voor het laatst kwam ds. Sichterman voor in het markeboek in 1670, waarna op 7 september 1700 een ds. Wilh. ten Oever als goedsheer namens Wilderincx optrad. Dat valt praktisch samen met het overlijden van zijn schoonmoeder, de weduwe Wilh. Sichterman - v. Bonnema (22 Mei 1700)⁸⁾, echtgenote van de ons bekende ds. G. Sichterman.

Ook op 2 november 1713 staat in het markeboek van Woolde genoteerd: 'praesentibus dom. Wilh. ten Nover wegens Wilder-

inck'. Dus alweer een predikant als goedsheer in Woolde.

De processen, vermeld in het Richterambt Delden tussen 1691 en 1694¹²⁾ laten meer licht schijnen op deze laatste situatie. Daar blijkt dat de weduwe Wilh. Bonnema, gehuwd geweest met wijlen predikant Sichterman en Wilhelm ten Oever een proces voeren contra Eustachius Broersma. Deze Broersma was destijds de Heer van Borg Beuningen¹¹⁾. Deze weduwe Sichterman en haar kinderen blijken de erfgenamen te zijn van Frederik Stork, in leven richter te Ootmarsum¹²⁾. Doctor Reiger trad daar op als gevolmachtigde van de predikant W. ten Oever (ten Noever), alsmede zijn zwagers de 'Heeren Capiteinen Sightermans'. Aldaar is sprake van de goederen en erven Wilderinc, Laerhuys en Bruyns Wolter, alle dicht bij elkaar gelegen in Woolde. Het erve Wilderinc werd in die jaren bewoond door Jan Wilderinc.

Uit het huwelijk van ds. Sichterman kwamen 9 kinderen, waaronder de kapiteins Herman, Johan Albert en Galeen, alsook Johanna Elisabeth, gehuwd met de predikant W. ten Oever te Steenwijkerwold (1695). Het vijfde kind, Fenna G., was gehuwd geweest met Frederik Stork en was jong overleden (een dochtertje uit dat huwelijk was ook reeds overleden). Voorts was er een dochter Maria, die huwde met Jellismar, commies van 's lands zaken, alsmede enkele ongenoemde kinderen⁷⁾.

Uit de procesvoering blijkt dat de weduwe Sichterman-Bonnema en kinderen, erfgenamen waren van ds. Sichterman, in 1676 overleden. Er waren goederen in Woolde, alsook in Gelderland, in Drente en in de kop van Overijssel. De Twentse goederen, te weten het Wilderinc, het Laerhuys met Gerrit Laerhuys als pachter en Bruyns waarop Wolter zat werden niet verdeeld. De kinderen kregen ieder jaar een deel van de opbrengst. Het proces zelve speelde zich af rondom het feit dat tijdens het bestaan van de onverdeelde boedel, een hypotheek was gesteld op deze goederen,

welke hypotheek destijds niet was verdisconteerd in de erfenistoedeling. Vóór zijn overlijden had ook Fred. Stork, via zijn echtgenote (inmiddels overleden) een deel als bruidsschat meegekregen, alsmede jaarlijks inkomsten genoten.

Interessant is overigens dat de huidige bewoner van het Wilderinc (fam. ter Haar) in het bezit is van een copie van een hypothecaire lening uit 1720 op de erven Wilderinc, Laerhuys en Bruns. Op het Wilderinc woonde toen Berent Wilderinc. Genoemde hypotheek stond op naam van Wilhelm ten Oever, gehuwd met Joh. Elis. Sichterman.

In de 18^e eeuw zien we dan in het markboek van Woolde de naam van Heek opduiken namens Wilderinc. Ook dat blijkt weer logisch te verklaren als we bemerken dat Helmich van Heek (van de tak v. Heek uit de Kroon te Delden), gehuwd was met Fenna Geertruyd ten Oever, geboren te Steenwijkerwold¹³⁾. Fenna's vader was daar predikant geweest (zie boven) en via

Beuken oprijlaan naar het kerkje Kolderveen-Dinxterveen. (aan het einde de kerkdeur).

diens bezittingen kwam een deel van het bezit van de ten Oevers met de dochter Fenna G. aan de van Heek's, waaronder het Wilderinck. Genoemde Helmich van Heek was tijdens zijn leven burgemeester van Delden en huwde zijn Fenna Geertruyd ten Oever op 2 Mei 1721. Uit dat huwelijk werden meerdere kinderen geboren, waarbij de volkstelling van 1748 te Delden er vijf vermeldde.

De dochter Joanna Elisabeth (gedoopt 4 Maart 1736) vertrok 27 April 1759 naar Enschede, waar ze huwde met Henrijk Swiers, burgemeester van Enschede. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat we in het markeboek van Woolde later burgemeester Swiers als Goedsheer aantreffen op de markevergaderingen, namens Wilderincck. In de periode 1769 t/m 1796 komen we deze Enschedese burgervader vele malen tegen in de notulen van de holtincks en wel in meerdere functies.

Daarnaast trad aanvankelijk ook een aantal zonen van Fenna G. van Heek ten Oever op namens hun moeder. Jan Hendrik treffen we op de vergadering aan in 1757 en 1759, alsmede Willem van Heek in 1768. Deze Willem overleed kinderloos op 9 februari 1807.

Uit het huwelijk van burgemeester Swiers en Joanna E. van Heek werd o.a. geboren Johanna Wilhelmina Swiers (gedoopt 22 October 1769). Zij huwde Willem Philip Carel Greve richter te Enschede en overleed op jonge leeftijd d.d. 19 februari 1789¹³⁾. Het is dan ook niet verwonderlijk als we via de lijn van Heek-Swier, de naam Greve later in het markeboek tegenkomen namens Wilderincck, nadat burg. Swiers verdwenen is. Deze volgende goedsheer van ons erve Wilderincck heeft trouw de holtincks bezocht gedurende een lange tijd. We treffen hem aan tussen 1798 en 1828 tijdens vele vergaderingen. Ook hij heeft vele functies bekleed en in meerdere commissies gezeten in de marke Woolde. Bij de markeverdeling van Woolde op 13 Juli 1837³⁾ blijkt de bezitter van Wilderincck

te zijn J.N. Greve, die als zodanig op de holtinck verschijnt.

Inmiddels zijn we aangeland in de 19^e eeuw en de historie van het Wilderincck is dan grotendeels uit mondelinge mededelingen te achterhalen¹⁴⁾.

De huidige bewoner - eigenaar, de heer E.B. ter Haar, kwam in bezit van het erve, nadat hij in 1950 huwde met J.H.J. Olink, dochter van de toenmalige eigenaar W.J. Olink. Deze Willem Jan, geboren 7 Juni 1895 is nog in leven en herinnert zich nog veel van de gebeurtenissen en toestanden uit zijn jeugd. Hij verhaalt hoe het Wilderincck aan het begin van onze eeuw nog was omringd door een gracht, welke later werd gedempt. Als hij destijds ging melkrijden moest hij heen en terug over de brug die over de gracht lag en welke brug aansloot op de nu nog bestaande lange oprijlaan. Deze brug kon nog open en dicht en verzekerde een zekere beslotendheid van het erf.

Toen enkele jaren geleden een grote voedersilo werd gebouwd, waarvoor funderingen moesten worden gelegd (zie foto), stootte men bij graafwerkzaamheden op een deel van de oude gracht. Uit deze mondelinge mededeling mogen we concluderen dat het Wilderincck vroeger tot de belangrijke erven in Woolde moet hebben behoord, beveiligd door een gracht, waarover een brug.

De heer W.J. Olink erfde het Wilderincck van zijn vader J.H. Olink (geboren 1871 en gehuwd met J.H. Nijhof), welke het erf verkreeg van diens vader J.W. Olink. Deze J.W.O. had als eigenaar van het nabij gelegen Venderincck de boerderij het Wilderincck gekocht in 1890 van Salomonson te Almelo, ten behoeve van zijn genoemde zoon J.H. Olink. Deze laatste huwde 16 Maart 1893, waarna zowel het Venderincck als het Wilderincck op naam stonden van een tweetal Olinks. (boven de niendeur van het Wilderincck herinnert nog een gevelsluitsteen aan het betrekken van dat erf door de eerste Olink). De bovengenoemde Willem Jan O. was de zoon van de eerste

Olink op het Wilderinck, gehuwd in 1926 met H.M. Holland, uit welk huwelijk de huidige bazinne werd geboren.

Overzien we de jaren vanaf het Verpondingsregister van 1601/02 tot heden, dan is de keten van eigenaren volledig gesloten. Het lijkt derhalve aannemelijk dat het huidige erve Wilderinck in Woolde (Boerhaavelaan 79 Hengelo) inderdaad aanspraak kan maken op een historie die al begon voor de schatting in 1475.

Laten we hopen dat dit meer dan 500 jaar oude erf, met fraaie eiken oprijlaan, niet ten offer valt aan de veranderende bestemmingsplannen.

Dr. H. Reynders.

Bronnen:

1. 'Het Schattingsregister van 1475' A.L. Hulshoff. 1954.
2. 'Verpondingsregister 1601/02' R.A. Zwolle.
3. 'Het Markeboek van Woolde, Oele Woolderzijde en Groot- en Klein Driene' R.A. Zwolle.
4. 'De Broederen van Twenthe' P.H.A.M. Abels 1984.
5. 'Herv. Predikanten van Drenthe, sedert de hervorming tot in 1861' T.A. Romein, 1861.
6. Persoonlijke mededelingen door ds. W.J. Fournier, emeritus predikant te Goor.
7. 'Stam en Wapenboek' deel III 1890, A.A. Vorsterman van Oyen.
8. 'Nederlands Patriciaat' 1912 3^e jaargang.
9. 'Nederlandse Leeuw' 1939.
10. 'Nieuw Ned. Biografisch Woordenboek' deel V en X.
11. 'Geschiedkundige Aantekeningen op de Havezathen van Twenthe' 1974 G.J. ter Kuile.
12. 'Processen Richterambt Delden' no. 40 1691-1694. R.A. Zwolle.
13. 'Familieboek van Heek' 1915, C.J. Snuif.
14. Mondelinge mededelingen: W.J. Olink en E.B. ter Haar.

Ballonvaarten in Twente

De ballonfiesta die in augustus j.l. te Latrop bij huis Brecklenkamp werd gehouden, bracht veel publiek op de been. De pers heeft er uitvoerig over geschreven. Als jongen van 7 jaar was ik op zaterdag 18 juni 1932 getuige van de komst van het luchtschip 'Graf Zeppelin' op het vliegveld Twenthe oude stijl. Aangezien het erve 'de Wiefker' niet ver van de landingsplaats van de monstersigaar lag, ging ik er de avond ervoor logeren en wel in een van de bedsteden op de boerderij van mijn grootvader. Op de dag zelf kwam ik onder de indruk

BALLON FIESTA

BRECKLENKAMP

(GEMEENTE DENEKAMP)

van de afmetingen van de zeppelin, de vele toeschouwers, de opmerkingen van de verzamelde boeren en de pogingen van de ordediensten om de weg vrij te houden, met name de kruising Oude Deventerweg/Bergweg.

In de 'Oprechte Haarlemse Couranten' 1) van 1785 staan enkele verslagen van geslaagde en mislukte ballonvaarten. De heer Blanchard uit Calais trok eind juli van dat jaar bij Rotterdam veel belangstellenden voor zijn 'Dertiende Luchtreis met dien Luchtbal, met welken hy over het Kanaal van Engeland naar Frankryk gegaan is.' In zijn advertentie staat onder meer: 'Hy zal in de lucht, tot boven de Wolken gereezen zynde, een Schaap uitwerpen, het welk door middel van een zeer grote Parachute, door hem zelven uitgevonden, zeer zagt op de Aarde zal nederdalen'. Ging het eens een keer mis, dan kwam er een moraliserend redaktioneel commentaar dat eindigde met de zin: 'Zal men dan nimmer ophouden Kasteelen in de lucht te bouwen, tot dat men het slagtoffer van zyne roekeloosheid worde? O tyden, O Zeden!!'.

De boeren in Zevenhuizen bij Rotterdam bejegenden de daar gestrande ballonvaarders met weinig sympathie. Het staat allemaal in de krant van twee eeuwen geleden: ..... 'het zy tot schande onzer Natie gezegd, dat zij door de boeren aldaar zo schandelyk en brutaal zyn ontfangen en bejegend, dat het hun niet mogelyk geweest is, de Luchtballoon voor eene totale ontleding te bewaren, ja dat zy werk genoeg gehad hebben dezelve voor een geheele vernietiging te bevyden, zynde al hun rystuigs geweldig mishandeld en beschadigd en hun zelve allerly insolentie aangedaan, enz.'. Het volk was echter enthousiast:..... 'de lugtreyze kan wegens het extraschoon weder voor eene der fraayste gehouden worden, welke nog gedaan zyn; ook waaren de aanschouwers by uitnemenheid vergenoegt terwyl een ieder verzogt het zelfde gezigt nog eens te mogen zien'. Mij verder beperkende tot ballonvaarten in Twente, geef ik nu de volledige tekst weer

van een evenement in Almelo, te vinden in de 'Oprechte' van woensdag 6 juli 1785 nr. 80.

'Almelo, den 30 juny. Voorleden Saturdag namiddag namen de jonge Heeren Lambertus Bavink, alhier, den ouderdom van nog geen 14 Jaaren bereikt hebbende, en Hermanus en Hendrik van Coppenael, van Amsterdam, weinig in ouderdom met eerstgemelden verschillende, de proef van een door hun zelfs zonder behulp van anderen gemaakte Montgolfière, zynde de Bol 16 Voeten hoog en 26 Voeten breed, met de gelukkig gevolg, dat dezelve, gevuld zynde, tot een ontzaglyke hoogte lynregt opklom, en, met den wind afdryvende, in den tyd van 6 minuten, toen men hem zag daalen ter plaatze zyner nederkomst, een Distantie van circa een uur gaans afgelegd heeft. De makers, die geen andere aanleyding of spoorslag gehad hebben, dan het zien van een soortgelyke proefneming, door een buitenlander te Oldenzaal gedaan, schoon de eerste proef aldaar mislukte, was inzonderheid hunner attentie de oorzaak daar van niet ontslipt; het gaf hun dus en de groote menigte zaamgevloede aanschouwers een allergrootste vreugde en genoegen, dat deeze eerste proef, die hier gedaan is, dus teegens alle verwagting aan 't oogmerk voldaan heeft'. Over de jongelui die op zaterdag 25 juni 1785 in Almelo letterlijk veel opzien verwekten, kon ik traceren dat Lambert Bavink vermoedelijk een neef was van de gebroeders Herman en Hendrik van Coppenaal uit Amsterdam. Immers in 1758 was de toen 21-jarige Almeloze Janneke Bavink te Amsterdam gehuwd met Hermanus van Coppenael.

Het 'Stamboek der Willingen'²⁾, Deventer, geeft genealogische gegevens over onder meer de Bavinks. Het is echter ongeveer vier jaar vóór de geboorte van Lambert verschenen. Zijn naam komt niet voor in de klappers op de overlijdensakten van Staden Ambt Almelo 1811-1893. Hetzelfde geldt voor de huwelijksakten van na 1811. Misschien is Lambert uitgegroeid tot een

natuurkundige of wetenschapper op een ander terrein. Wie het weet mag het zeggen.

De verwijzing naar ballonvaarten te Oldenzaal intrigeerde me. De Oprechte Haarlemse liet mij in dit opzicht in de kou staan. Na enig omvragen belandde ik in de kelder van het stadhuis in de Boeskoolstad en jawel, daar bevindt zich een boekje³⁾ getiteld: 'Aantekeningen der reizen door de verwalter landrentmeester Twenthe H.J. Bos ... naar goedheeren vergaderingen, byzondere commissiën of over andere zaken, beginnende in dit boekdeel met den 1 oktober 1736'. De ballonvaart bleek te hebben plaatsgevonden op donderdag 16 juni 1785. De heer Bos schreef: 'juni 1785: den 16 dito naar 't Wevekate geweest, en aldaar op Zymerinks woeste kampjen de lugtbal van een Fransman G. Fiacre (?) van Besançon zien opvaren, dat wel gelukte, en die in weinige minuten zo verre ten noord-oosten gedreven wierd dat men hem niet meer zien konde'. De magistraat Bos was eigenaar van de boerderij het Wevelkate, gelegen ongeveer ter plekke van waar nu hotel-restaurant De Tankenberg staat. Hij zal dus wel een ereplaats gehad hebben bij de opstijging.

J. Wiefker

Noten:

1. Gemeentelijke archiefdienst Utrecht.
2. Bibliotheek Oudheidkamer Twente inv. nr. D 3 S.82 W.
3. Gemeentearchief Oldenzaal inv. nr. OK 357.
Zie ook A.G. de Bruyn's tweede opstel over 'Het leven van Hendrik Jan Bos', blz. 44., in het boekje 'De Ned. Herv. Kerk te Oldenzaal 1633 - 1933', uitgave Oldenzaalsche Oudheidkamer 1934.

Opstijging dd. 21-11-1783 in het Bois de Boulogne door Pilâtre de Rozier en een passagier. De ballon was, volgens het principe van de gebroeders Montgolfier, met hete lucht gevuld. Het uitstapje boven Parijs liep goed af.

Boek en Blad

L.A. van Prooije, De vakleu en et vak. Boerderijbouw in Oost-Gelderland vanaf de eeuwwisseling tot ca. 1940. Vaktermen en werkwijze.

De titel is de blikvanger, zo u wilt: aandachttrekker. De lange ondertiteling geeft al aanstonds de beide beperkingen aan. De geografische is een vrije keus van de schrijver, die zelf uit de Achterhoek stamt. De tijd-beperking ligt in het feit dat de eerste veertig jaren van deze eeuw de werk-tijd waren van ambachtslieden, die - thans veelal hoogbejaard - er nog van alles over konden vertellen. Het eind-jaar (ca.) 1940 staat voor het einde van de traditionele boerderijbouw, de constructie van en bouw rond het aloude ankerbalkgebint.

We krijgen dus niet meer te maken met bouwers van vakwerkhuisen, makers van leemwand, maar ook niet met riet- of strodekkers. Wel met het maken en leggen van strodokken onder de pannen. Het is dus timmer- en metselwerk wat de klok slaat. En wat Van Prooije daarover uit de mond van zijn 70 zegslieden heeft opgetekend en in zijn boek weergegeven, geeft een nagenoeg volledig beeld van het oude boerenbouwbedrijf. In de meest letterlijke zin zijn steeds die zegslieden 'aan het woord' en wel in hun eigen dialect. Naar het lijkt 'en passant' - in werkelijkheid was de eerste opzet het verzamelen van dialecttermen - leren we de taal van de bouwers van de Liemers tot de Overijsselse grens.

De opzet van het boek is systematisch en geheel overzichtelijk. In tien hoofdstukken wordt de bouw gevolgd en beschreven, van grondwerk en verdere voorbereidingen tot het dak van de gereedgekomen boerderij. We zullen ons niet zetten aan een verkorte weergave, dat is onmogelijk. Wie het boek ter hand neemt komt tot de ontdekking, dat binnen het algemene kader van ambachtsuitoefening en technieken de handelingen per timmerman of metselaar nogal eens verschillen. Waarbij zo'n vakman dan vaak zijn methode de enig ware achtte en zelfs wel meewarig neerzag op andere werkwijzen. Er is niets nieuws onder de zon. Verder brengt het spreken met al die lieden menige anecdote naar voren, die dit boek des te meer leesbaar maakt. De tekeningen, vervaardigd door A.J. Hemels, oud-aannemer, zijn instructief en duidelijke illustraties bij de tekst. Ze geven niet alleen constructies en delen daarvan maar ook een uitgebreid assortiment aan gereedschappen.

We beschouwen dit boek zonder meer als een 'must' voor elke - zeker elke Oostnederlandse - boerderijkennner, - bestudeerder en -liehebber. Over een boek in superlatieven praten is altijd gevaarlijk. Liever sluiten we ons aan bij wat de initiatiefnemer tot dit werk zei. Het is de Eibergse aannemer G. Odink, die Van

Prooije tot dit karwei wist aan te zetten en te stimuleren. Hij stelt in zijn 'nawoord': 'Voor ons ligt een boek waarin veel uit het bouwvak 'van toen' is vermeld. Velen zullen er iets in herkennen, kenners zullen de absolute volmaaktheid missen'. Er zullen zeker hiaten zijn. Wie het weet mag het zeggen. Zelf nemen we steeds weer dit boek met bewondering en plezier ter hand.

Het boek is, als SHBO-Monografie nr. 4, een uitgave van de Stichting Historisch Boerderij-onderzoek te Arnhem (Schelmseweg 89).

H.H.

A. Ponsteen, Oald Helderns Sprokkelholt

'Tot besluit van alles wat ik in mijn pensioenjaren schreef over de historie van Hellendoorn en omgeving, dan nu nog dit boekje'.

Tot besluit... De heer Ponsteen sluit hiermee dus als het ware een soort 'levenswerk' af en wel uit zijn in 1961 ingegane pensioentijd. In die periode publiceerde hij al eerder zes boeken over verschillende facetten van Hellendoorns geschiedenis. Het laatste, in 1984 verschenen boek is eigenlijk een drie-in-één uitgave, met een studie over:

1 de havezathe Den Dam (pag. 1-62)

2 baron J.J.F. von Sternbach (pag. 65-84)

3 de Hofstede (pag. 89-111)

Het uitvoerigst is dus de studie over de nu verdwenen havezathe Den Dam. Het wekt bepaald ver- en bewondering, alles wat er door de schrijver is bijeen gegaard om tot een volledige geschiedenis (wat is 'volledig?') van zo'n huis te komen. Generatie na generatie trekken de bewoners aan de lezer voorbij in verhalen die vaak tal van persoonlijke bijzonderheden bevatten, vaak ook in prieste familiegeschiedenissen. Van de bewoners hebben de leden van het geslacht Schaep het langst De Dam bezeten: in de tweede helft van de 14e eeuw trouwde Hendrik Schaep met de erfdochter van De Dam, de laatste Schaep stierf in 1677 in Franse gevangenschap; zijn weduwe stierf in 1682. Volgende eigenaren dragen de namen Van Wassenaar, Van Heiden, Van Regteren en Van der Wijck. Uiteindelijk valt ook Den Dam ten offer aan de algemene achteruitgang van de adel. In 1811 werd het goed verkocht aan dr. J. van der Plas-Bouwmester. De dood van diens zoon in 1861 betekende tevens het einde van De Dam. Het volgende jaar werd het huis voor afbraak verkocht.

Mogen we de vinger leggen bij een enkel punt, dan is dat bij het gestelde op pag. 48, waar de betiteling van baron A.C. van Heiden als 'des Heiligen Roomschen Rijks Baron' in verband wordt gebracht met de kruis-

Gehoord en gelezen

Couranten

tochten en de Ridderlijke Duitse Orde, in die tijd ontstaan. Genoemde titel werd echter verleend door de Duitse Keizer, de keizer van het 'Heilig Roomse Rijk', en wel aan edellieden die zich op een of andere wijze bijzonder verdienstelijk hadden gemaakt. De Heer van Almelo verwierf deze nog in 1705.

Het tweede verhaal gaat over de wat geheimzinnige Baron J.J.F. von Sternbach, hij was geboren te Vaals (L) en gehuwd met de aanzienlijke Hellendoornse dame Petronella Dubbeldemuts van Dijck. Helemaal uit de nevelen heeft ook Ponsteen hem niet kunnen halen maar duidelijk wordt wel dat deze baron een man was, die een revolutionaire uitvinding of ontdekking op het gebied van de landbouw claimde: een speciaal soort kunstmest. Zijn proefnemingen waren zeker succesvol te noemen maar hijzelf is misschien wel stukgelopen op traagheid in het accepteren van nieuwe ideeën in zijn omgeving. Zijn 'verhaal' gaat als een nachtkaars uit. Hij stierf in 1835. Zijn weduwe overleed in 1850 in volslagen armoede.

Het derde verhaal brengt een verdwenen oud en belangrijk erve in het dorp in beeld: de Hofstede, afgebroken in de jaren 1928 en 1930. Het was inderdaad een belangrijk goed en werd in 1841 zelfs genoemd onder de Hellendoornse buitenplaatsen. Verschillende achtereenvolgende eigenaren en bewoners passeren de revue. Tegen het midden van de vorige eeuw kreeg de Hofstede het karakter van herberg. In 1852 overleed de eigenaar Hendrik Harbers; zijn zoon, die bij de verdeling het huis kreeg, wordt 'kastelein' genoemd. Zoals gezegd kwam het einde in 1928. Toen verdween als eerste de doorrij-schuur, die - toen al! - het verkeer in de weg stond. In 1930 volgde het huis.

Al met al heeft Ponsteen toch weer een interessant stuk Hellendoornse geschiedenis op schrift gezet en het moet voor hem wel een grote voldoening zijn, dat hij dat werk zelf heeft kunnen voltooien.

Het boek is een uitgave van de Stichting Oald Heldern - De Noaberschap, te Hellendoorn.

H.H.

Twentsche Courant 1985

24.5 Textielmuseum eindelijk weer open; 25.5 Boeren in de prehistorie; 25.5 Beltmolen draait nog altijd naar behoren maar: delen 'Korenbloem' toe aan opknopbeurt (Haaksbergen); 28.5 Open dag Textielmuseum trekt veel belangstelling; 30.5 Haus Welbergen heeft deels Twentse historie; 1.6 100-jarig familiebedrijf in Lonneker; 8.6 Belgische vluchtelingen in Eerste Wereldoorlog gastvrij opgenomen; 21.6 Twickel haalt kleren van zijn Heren uit de mottenballen; 22.6 Van Heek: van oud naar nieuw; 26.6 Grafkelder T. Ainsworth in Goor; 27.6 DAF-museum in oktober naar fabriek Glanerbrug; 6.7 Hugenoten: 'gastarbeiders' van 300 jaar geleden; 6.7 Anneke Wijering overleefde tramongeluk in 1927; 22.7 Herinnering aan Jan Bels; 26.7 Veertigjarig Internaat Azelo wil uniek karakter behouden; 3.8 Borculo blikt terug op den vreeselijken cycloon; 7.8 Stormachtige groei genealogische vereniging Twente; 14.8 Monumentencommissie: Oaldste Hoes valt bij verplaatsing als een pudding in elkaar; 28.8 Zoutmuseum Delden is na jaren feit geworden; 28.8 Koningin Beatrix wekt veel ontzag met 'paol-borrel';

Serie 'Vliegend over oud-Enschede: 24.6 Toen de Jacobus werd afgebouwd; 6.7 Fase uit de groei van Stadsmaten; 13.7 Boulevard zonder hoge gebouwen; 20.7 Langestraat vlak na de oorlog; 27.7 Enschede zonder de Jacobuskerk; 3.8 Zo zagen piloten Enschede liggen; 10.8 Wegenpatroon in Ei van de stad.

Tubantia/Dagblad van het Oosten 1985

24.5 Grote Kerk blijft behouden (Enschede); 1.6 De laatste rit van kreupele Marietje; 1.6 Bakker en hotel Savenije bestaan eeuw (Lonneker); 1.6 Inbouwoningen in het Van Heekcomplex; 7.6 Twickel, behoud van cultuurmonument; 8.6 De vuistbijen van Herman Schepers (Eibergen); 15.6 Het dorp met die onmogelijk lange naam viert het honderd-jarig bestaan (Westerhaar-Vriezenveensewijk); 21.6 Oude begraafplaats nu sluiproute scharrelaars (Boerenkerkhof Lonneker); 26.6 Historisch bewijs geleverd Ainsworth in Goor bijgezet; 29.6 Nog één keer: die goeie ouwe vreselijke turf tijd; 29.6 Henk Velner en zijn liefde voor 't oude ambacht (Albergen); 3.7 Naam Ruepert hangt nu al 175 jaar aan tal van hekwerken; 4.7 Uitbeelding 'het veen' op maquette van A. Jager (Wester-Vr.veensewijk); 4.7 Zwarte Joop pas na 40 jaar 'ontmaskerd' als verzetsstrijder; 6.7 'Sallandia' de eerste boerderij langs de Tonnendijk in Vrooomschoop; 6.7 De houtzagerij van Twickel: niet modern maar wel bij de tijd; 6.7 Van C.F. Klarstraat tot Boulevard, of hoe een kruispunt veranderde; 8.7 Rec-

torshuis krijgt oude glans terug (Almelo); 12.7 Veenmuseum is de moeite waard; 20.7 Karakteristieke Hijda-gevel weer in oude staat; 23.7 Museum Lebbenbrugge herbergt kwartelkooien; 25.7 Zomerzegecomité geeft de MBS 1500 gulden; 26.7 Waterstaatskerk in gevaar (Hengelo); 26.7 Herbouw oliemolen (Oele) te dure zaak?; 26.7 Jonge geschiedvorsers speuren naar verdwenen kasteel Weleveld; 27.7 Kasteel Twickel wordt grondig gerestaureerd; 30.7 Tabaksfabriekje is bijna zelf de sigaar (Haaksbergen); 3.8 Het 'lósse hoes' was vroeger algemeen op Twentse platteland; 10.8 Veenmuseum wacht in grote spanning op 'verlenging'. 13.8 Precies zo ging het honderd jaar gelden (oogst Markelo); 15.8 Spoerberend legde grondslag voor florierend expeditiebedrijf (Rijssen); 16.8 Stichting zet vaart achter reconstructie Ommerschans; 16.8 Groeiende belangstelling voor geologie van de eigen streek; 16.8 Molenrestaurateur Willem Bakker (60): Een timmerman is net Haarlemmerolie; 24.8 Eigenaar Kristalbad woonde naast lósse hoes De Waarbeek; 27.8 Twente juicht koningin toe; 28.8 Zoutmuseum Delden: klein maar compleet; 28.8 Dorpsraad is na 25 jaar niet weg te denken uit Lonneker; 28.8 Lonnekermolen draait weer.

Serie 'Geologie van de streek': 17.8 Stuwwallen Oldenzaal-Enschede en Uelsen-Ootmarsum eens één geheel.

Serie 'Tekend voor Almelo': 25.5 Een schuif tussen oud en nieuw; 1.6 Het is goed toeven in het park; 7.6 Straks heet het 'Brouwershuis'; 14.6 Lateraal kanaal wijzigde stadsbeeld; 21.6 De Aaboer als slot van serie.

Serie 'Voorwerp van de maand uit Rijksmuseum': 15.6 'Pietà' van brons herinnert aan middeleeuwse religieuze kunst; 13.7 Steen uit kapel Commanderie Ootmarsum zit bij collectie; 10.8 Sweder Scheele was eens bekendste inwoner van 't Weleveld bij Zenderen.

Serie 'Stille getuigen 1940-1945': 25.5 Deksel gierkelder herinnert aan neergestorte Halifax (NB naar de foto te oordelen is dit een antieke haardplaat, red.); 1.6 (slot) Bij botsingen tussen WA en de burgerij ging het vaak hard toe.

Serie 'Op 't spoor van de spieder': 22.7 Eer gaat al eeuwen vóór geld op het landgoed van de Schimmelpennincks; 23.7 Met elke deur van Nijenhuis ging een wereld open; 24.7 Even voelden we ons in Groenlose stedendwingers; 25.7 Onvrijwillig record hoog te paard zitten; 26.7 Pater Roelofs kent zijn engelen heel precies; 29.7 We hebben wortels blootgelegd van het wijnschandaal; 30.7 Pater Wilhelm zou graag FC Twente thuis zien spelen; 31.7 Oranje wil de Duitse neef niet meer (er)kennen; 1.8 Pannekoekensucces begon bij minister Liefinck; 2.8 Een galgemaal hoeft niet altijd een dooie boel te zijn.

N.B. Overzichten van de tijdschriften in Overijssel zijn opgenomen in de uitgave van de Culturele Raad, 'Overijssels Contactbericht'.

Tijdschriften

Na telefonisch overleg te raadplegen in de bibliotheek van de Oudheidkamer Twente

Aoid-Hokseberge, Orgaan van de Historische Kring Haaksbergen 1985, no. 3.

F. Gebbink-Broekhuis, *De taal van Haaksbergen (LXV), Bernard te Lintelo (22)*, p. 1150-1151.

W.E. ten Asbroek-J.G.L. Overbeeke, *De Erven Noordwick of Noordick (IV) Veldkamp*, p. 1151-1156.

W.E. ten Asbroek e.a., *Woningen rond de Schepersbrink (II), Huis nr. 26*, p. 1157-1162.

W.E. ten Asbroek-J.G.L. Overbeeke, *De familie Langetzaal te Haaksbergen*, p. 1162-1164.

Heemkunde, gemeente Weerselo, 1985, no. 14

G. en M. Nijkamp, *Het Roderveld (enige historische achtergronden)*, p. 6-8.

H.J. Schuit, *De water- en windkorenmolens in de gemeente Weerselo*, p. 9-14.

J.G. Hobbelink, *Niet vier, maar vijf kerken van Rossum*, p. 14-15.

L.A. Blenke, *Weerselo en het kanalenplan van eerijds (slot)*, p. 16-20.

H. Engelbertink, *Marke Rossum, dl. 12, 1601-1610*, p. 21-24.

Oald Hengel, 1985, no. 3.

F. Scholten, *Tussen Damascus, Vlaanderen en Hengelo*, p. 41 en 43.

H. Reynders, *Armenzorg voor 1700*, p. 44.

Anoniem, *Spoorwegcentrum Hengelo*, p. 45.

H. Reynders, *Hengelo in 1795*, p. 47.

H.J. Eising, *Fabrieksschoorstenen II*, p. 49.

C.J. van Diemen, *Modern produkt in Industriemuseum*, p. 50-51.

Anoniem, *De Twentsche handelssociëteit te Hengelo*, p. 53 en 55.

J. Niks, Marke Hasselo XLVII, *Het erf Rouwhof of Groot Rouwen, De Bollenweg 2 Deurningen*, p. 55.

Red., *H.G.V.: De oudste sportvereniging in Hengelo*, p. 57-58.

Overijssels Contactbericht, 1985, no. 27.

F.D. Zeiler, *Museumnieuws*, p. 51-61.

B.M. Maazen, *Monumentennieuws*, p. 62-73.

B.M. Maazen, *Tijdschriften*, p. 74.

F.D. Zeiler, *Afdelingskatern*, p. 75-82.

F.D. Zeiler, *Het historisch bedrijf*, p. 83-96.

Twickel Bulletin, Vereniging Vrienden van Twickel, 1985, no. 20/2.

B.E. Leyssius-Vermunt, *Twickelse Heren, hun koetsen en kleren; Het leven in de negentiende eeuw en de eerste helft van de twintigste eeuw*, p. 5-16.

H.A. Kleerebezem, *Twickelse bouwhuizen door de eeuwen heen*, p. 17-31.

N.W. Conijn, *De stallen van de Heren van Twickel*, p. 32-41.

C. v.d. Struik, *Twickel in oorlogstijd*, p. 42-44.

P. Venema, *Twentekanaal: gevaarlijk en kaal*, p. 45-46.

- BOEKEN - topografie nederl., gesch., literatuur etc.
- oude boeken in leer en perkament.
- PRENTEN - oude kaarten van overijssel, nederland
en overige landen.
- gemeentekaarten van overijssel.
- orig. handgekl. bloemen etc.
- INLIJSTEN van al uw prenten, foto's, diploma's,
handwerken etc.
- BOEKENZOEKDIENST.
- INKOOP van boeken, prenten en ansichtkaarten.

Twents Antiquariaat

Walstraat 10 Enschede
Telefoon 053 - 305597

Een inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard.

Kopij inzenden aan:

J.J.H. Meijer, Olde Meulenweg 2, 7554 RL Hengelo, tel. 074-912851

Redactie: J.J.H. Meijer, Hengelo, eindredacteur

A.J. Brunt, Delden

A. Buter, Borne

H.H. Hagens, Almelo

J. Overbeeke, Haaksbergen

Th.L.M. van Stapele, Hengelo

Administratie:

't Inschrien, p/a Rijksmuseum Twente

Lasondersingel 129, 7514 BP Enschede

Postrekening nr. 832196 t.n.v. de penningmeester v.d. Oudheidkamer Twente

Bank: Algemene Bank Nederland N.V., Enschede rek. nr. 59.27.45.651

Abonnementsprijs f 15,- per jaar

Losse nummers f 5,- (exclusief portokosten).

Uitgave van de Vereniging Oudheidkamer 'Twente'

Overname van de inhoud, in welke vorm dan ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.